

SITUAȚIA ECONOMICĂ ȘI POLITICĂ A BANATULUI ÎN ANUL 1946, REFLECTATĂ ÎN PAGINILE COTIDIANULUI COMUNIST „LUPTĂTORUL BĂNĂȚEAN” DIN TIMIȘOARA

Eusebiu Narai*

Cuvinte cheie: legi economice, economate, alegeri parlamentare, Banat, Timișoara.
Keywords: economic laws, economics, parliamentary elections, Banat, Timișoara.

The economic and political situation of Banat in 1946, reflected in the pages of the Communist daily «Fighter of Banat» in Timișoara (Abstract)

The year 1946 was economically marked by the continuation of the etatization measures, culminating in taking over the state control over the National Bank of Romania at the end of December. Politically, 1946 was dominated by the prolonged electoral campaign, shaken by violence and abuses, and by the parliamentary elections in November, forged by the Communist Party-controlled government coalition.

In 1946, the pages of the Communist daily «Fighter of Banat» in Timișoara (which appeared in the autumn of 1944) reflect, subjectively, the economic situation of Banat and the attitude of the Banat workers towards the main political events. After November 19, 1946, articles about drought, sabotage, grain collection, illiteracy, economics, economic laws, and so on.

On a political level, all articles „traditional proletarians” plot the traditional parties and praise the work of the Communist Party, its „satellites” and „comrades of the road”. After the elections of November 19, 1946, the political articles of the Communist daily focus on two key themes: women’s rights (including religious affairs – Christmas with ample connections with the situation in Moldova) and the establishment of popular tribunals (advanced proposal by the workers in Arad).

In conclusion, Communist propaganda made through the «Fighter of Banat» newspaper tried to be at least as effective as the one launched through other Communist Party publications and its political allies in other parts of the country.

Anul 1946 a fost marcat, în plan economic, de continuarea măsurilor de etatizare, care au culminat cu preluarea controlului statului asupra Băncii Naționale a României, la finele lunii decembrie. În plan politic, anul 1946 a fost dominat de campania electorală prelungită, presărată de violențe și abuzuri, dar și de alegerile parlamentare din noiembrie, falsificate de către coaliția guvernamentală controlată de Partidul Comunist¹.

* lect. univ. dr., Universitatea de Vest din Timișoara, bd. Vasile Pârvan, nr. 4, e-mail: eusebiu.narai@yahoo.com

¹ Dennis Deletant, *România sub regimul comunist*, ed. a III-a revăzută și adăugită, București (2010); Vladimir Tismăneanu, *Condamnați la fericire: experimentul comunist în România*, Sibiu-Brașov (1991); Dumitru Șandru, *Comunizarea societății românești în anii 1944–1947*, București (2007); Șerban Rădulescu-Zoner, Daniela Bușe, Beatrice Marinescu, *Instaurarea totalitarismului comunist în România*, București (2002); Gheorghe Onișoru, *Alianțe și confruntări între partidele politice din România (1944–1947)*, București (1996); Keith Hitchins,

În anul 1946, paginile cotidianului comunist *Luptătorul bănățean* din Timișoara (apărut încă din toamna anului 1944) reflectă, evident în mod

România. 1866–1947, București (1996); Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX (1918–1948)*, București (1999); Tamás Lönhárt, *Uniunea Populară Maghiară în perioada instaurării regimului comunist în România (1944–1948)*, Cluj-Napoca (2008); Robert Fürtös (coord.), *Alegerile parlamentare din 19 noiembrie 1946: de la memoria colectivă la cercetarea istorică. Comunicări prezentate la Simpozionul de la Memorialul Sighet (17–18 noiembrie 2006)*, București (2007); Tiberiu Troncotă, *România comunistă: propagandă și cenzură*, București (2006); Vladimir Tismăneanu, Dorin Dobrinu, Cristian Vasile (ed.), *Raport final*, București (2007); Vladimir Tismăneanu, *Stalinism pentru eternitate*, Iași (2005); Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, ed. a 3-a, București (2002); Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, București (2002); Ghiță Ionescu, *Comunismul în România*, București (1994); Stephen Fischer-Galați, *România în secolul al XX-lea*, Iași (1998).

subiectiv, situația economică a Banatului și atitudinea muncitorimii bănățene față de principalele evenimente politice. Amintim, în acest sens, articolul intitulat «Atitudinea muncitorimii timișorene față de procesul lotului Antonescu» (18 mai 1946): „MUNCITORIMEA DIN TIMIȘOARA CERĂ ÎN UNANIMITATE: MOARTE CRIMINALILOR DE RĂZBOI! Valuri de ură și indignare împotriva criminalilor de război, în frunte cu Ion Antonescu, a muncitorimii din Timișoara, continuă să se manifeste prin adunări, mitinguri uriașe de înfierare a crimelor lor și prin telegrame prin care cer, pentru toți călăii neamului în frunte cu Ion Antonescu, pedeapsa supremă și capitală, moartea.

Acești călăii ai neamului, care, prin trădarea lor josnică și criminală, au dus țara la marginea prăpastiei, acei care au jertfit o generație întregă pentru interese străine, merită cu prisosință această pedeapsă. Ieri au continuat, în Timișoara, într-o mulțime de întreprinderi, *adunări și mitinguri*, unde muncitorii au înfierat toate actele criminale ale trădătorilor antonescieni. Au mai fost expediate *telegrame* către Tribunalul Poporului și Ministerul de Justiție, cerând pedeapsa capitală, toți, pentru criminalii de război de către muncitorii din următoarele fabrici: Depoul de Locomotive Timișoara, Serviciul 5 L. Reg. Întrețineri și Construcții CFR Timișoara, Fabrica Progresul, Prima Fabrică Română de Mătase, Fabrica de Bere, Fabrica de Săpun «Unite», Fabrica de ciorapi «Rocca»².

Mareșalul Antonescu, cel care girase intrarea României în război alături de Axă, la 22 iunie 1941, împotriva Uniunii Sovietice, inițial pentru eliberarea Basarabiei, nordului Bucovinei și Ținutului Herța, anexate la U.R.S.S. în urma notelor ultimative din 26–27 iunie 1940 (catalogat drept „război sfânt”), a hotărât participarea trupelor române și dincolo de Nistru, decizie controversată, care a determinat reacții adverse din partea multor lideri politici și ofițeri superiori. După demiterea și arestarea sa, la 23 august 1944, Ion Antonescu (până atunci, „Conducătorul” statului român) a ajuns, prin „grija” lui Emil Bodnăraș, personaj-cheie al Partidului Comunist din România, în Uniunea Sovietică, însă autoritățile comuniste de la Moscova au preferat să-l predea forurilor competente românești, în condițiile impunerii primului cabinet pro-comunist la București (6 martie 1945), condus de Petru Groza, care s-au grăbit să înființeze un Tribunal al Poporului, pentru a-l judeca, alături de câțiva apropiați ai săi, în calitate de „dușman al poporului”. Sentința fusese dinainte

² *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 503, sâmbătă, 18 mai 1946, 3.

stabilită, însă adeziunea populației la aceasta trebuia confirmată printr-o multitudine de adunări, mitinguri, telegrame, etc., foarte bine regizate, al căror „actor” principal era muncitorimea bănățeană, prinsă în „chingile” a două alianțe dominate, în mod net, de comuniști (Frontul Unic Muncitoresc și Frontul Național Democrat) și obligată să participe, la acest veritabil „scenariu” de sindicatele controlate complet de către P.C.R.

Ne reține atenția și un articol semnat de către T. Jianu, intitulat «Reorganizarea regimului muncii», în care se aduc elogiile unor măsuri legislative adoptate de guvernul „de largă concentrare democratică”, aflat sub conducerea dr.-ului Petru Groza (legea pentru organizarea jurisdicției muncii, legea pentru reorganizarea Camerelor de Muncă, legea oficiilor de plasare, legea personalului casnic, legea muncii în porturi, legea pregătirii profesionale – „care îmbrățișează întregul câmp al calificării și învățământului muncitoresc”, etc.). În încheierea articolului amintit se subliniază faptul că, „în ceea ce privește *problema meseriașilor*, ministrul Muncii a arătat că se va crea, pe lângă minister, o direcție care se va ocupa exclusiv cu problemele de credite, repartizarea materiilor prime, pregătirea profesională, etc.”. Deloc întâmplător, se concluzionează că „aceste legi șterg, definitiv și pentru totdeauna, orice urmă rămasă de la dușmanii muncitorimii, partidele *istorice*. Recunoștința acelor pentru care au fost create aceste legi, elaborate de guvernul poporului, va fi dovedită – la alegerile generale – prin lovitura decisivă dată dușmanilor clasei muncitoare și a poporului român”³.

Așadar, partidele tradiționale (Partidul Național Țărănesc și Partidul Național Liberal), profund democratice, erau etichetate, în organul de presă al Regionalei P.C.R. Banat, drept inamice ale muncitorimii, „reprezentată”, evident, de Partidul Comunist, și chiar ale națiunii române, deoarece se împotriveau comunizării țării și luptau, prin toate mijloacele posibile, contra P.C.R. și a influenței sovietice, la toate nivelurile societății românești.

Merită menționate și *articolele*: «Disciplina în muncă»⁴ (T. Jianu, 23 mai 1946, în care se pledează pentru îmbunătățirea situației materiale a salariaților și pentru intensificarea luptei pentru mărirea producției); «Plugarii au câștigat bătălia pâinii»⁵ (M. Bogdan, 24 mai 1946, în care se subliniază

³ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 505, luni, 20 mai 1946, 3.

⁴ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 507, joi, 23 mai 1946, 3.

⁵ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 508, vineri, 24 mai 1946, 1, 3.

faptul că „muncile agricole din primăvara aceasta – adică înșămânțările, în primul rând – mai au o importantă însemnătate politică”); «Muncitorii de la fabrica «Novalux» luptă pentru menținerea lucrului și pentru revendicările drepturilor lor»⁶ (nesemnat, 24 mai 1946, în care se face apel la exercitarea unor presiuni asupra patronului fabricii, care nu ar respecta drepturile muncitorilor acordate de Confederația Generală a Muncii); «Frontul Unic Muncitoresc, mobilizatorul de frunte al maselor muncitoare. Efortul și realizările muncitorilor de la țesătoria «Atlanta»»⁷ (nesemnat, 25 mai 1946, în care se elogiază Uniunea Sovietică, marele „prieten” al României, care ar fi trimis bumbac pentru cele 42 de războaie de țesut, iar bumbacul prelucrat trebuia distribuit economatelor și Armatei Roșii, în proporții aproape egale, o parte ajungând și în comerț, sub formă de cotă liberă, „ritmul febril al muncii”, premiile și indemnizațiile acordate salariaților cu rezultate deosebite, beneficiile lucrului în acord, precum și Frontul Unic Muncitoresc, cel care „regiza”, de fapt, toate mișcările pentru satisfacerea revendicărilor muncitorilor de la țesătoria timișoreană amintită); «Pe marginea constituirii U.S.I.C.-ului (Uniunea Sindicatelor din Industrie și Comerț – *n.n.*) din Timișoara»⁸ (S. Mălaiu, 25 mai 1946, în care se arată faptul că „U.S.I.C.-ul își propune ... să devină o organizație de luptă profesională în înțelesul democratic al cuvântului”); «Cămine de zi la sate»⁹ (Aurora Machedon, 25 mai 1946; aceste cămine de zi, înființate de Frontul Plugarilor, nu ar avea un rol filantropic, femeile din cadrul acestei organizații văzându-se „obligate de a ridica femeile din robia concepțiilor înapoiate... conștiința noastră de femei înțelege să ajute la împrăștierea întunericului... lumea merge înainte și nu sunt forțe care să stăvilească puterea progresului”); «Din munca și lupta muncitorilor de la «Kandia». Cu toate obstacolele puse de direcțiune, muncitorii își cuceresc, treptat, drepturile lor la o viață mai bună»¹⁰ (T. Jianu, 26 mai 1946, în care se reliefează faptul că „lipsa unei bune aprovizionări a muncitorilor prin economat cauzează mari greutateți pentru aceștia... funcționarii din fabrică continuă a servi interesele patronilor, neînțelegând necesitatea

unei colaborări cu muncitorii... prețurile de la cantina fabricii sunt prea ridicate”, meritele pentru existența, în cadrul fabricii, a unei cantine, unei săli culturale și unei biblioteci „progresiste” revenind, în exclusivitate, Frontului Unic Muncitoresc); etc.

După data de 19 noiembrie 1946 predomină articolele despre secetă, sabotaje, colectarea cerealelor, analfabetism, economate, legi economice ș.a.m.d.

În plan politic, toate articolele înfievă, „cu mânie proletară”, partidele tradiționale și elogiază activitatea depusă de Partidul Comunist, „sateliții” săi și „tovarășii de drum”. Amintim doar titlurile unor articole mai importante: «Conferința a Regionalei PCR Banat»¹¹ (18 mai 1946); «Conferința a FDFR (Federația Democrată a Femeilor din România – *n.n.*), filiala Timișoara»¹² (18 mai 1946); «Anunț – Resortul de Tineret de pe lângă Comisia Locală (Sindicală)»¹³ (18 mai 1946); «Poporul nu iartă (Atitudinea Regionalei P.C.R. Banat față de procesul lotului Antonescu)»¹⁴ (Ion Pirău, 20 mai 1946); «Manifestul Frontului Democrat Universitar Timișoara»¹⁵ (20 mai 1946); «Tineretul Progresist din Radna contribuie la întreținerea mormintelor de români și sovietici, căzuți pentru apărarea libertății»¹⁶ (corespondent: Alexandru Ispas, 20 mai 1946); «Viața de partid. Femeile comuniste se înrolează, cu tot elanul, în lupta pentru refacerea țării: aspecte de la o adunare a femeilor (Timișoara)»¹⁷ (20 mai 1946); «Pentru triumful democrației (Alegerile parlamentare)»¹⁸ (23 mai 1946); «Lupta femeii. Rolul femeii în viața socială: pe marginea conferinței d-nei Vianu»¹⁹ (Margareta Bozgan, 23 mai 1946); «P.C.R., Comitetul Județean Timiș-Torontal – concert»²⁰ (23 mai 1946); «Cursuri sanitare la U.F.A.R. (Uniunea Femeilor Antifasciste

⁶ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 508, vineri, 24 mai 1946, 3.

⁷ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 509, sâmbătă, 25 mai 1946, 3.

⁸ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 509, sâmbătă, 25 mai 1946, 5.

⁹ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 509, sâmbătă, 25 mai 1946, 5.

¹⁰ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 510, duminică, 26 mai 1946, 3.

¹¹ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 503, sâmbătă, 18 mai 1946, 1.

¹² *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 503, sâmbătă, 18 mai 1946, 2.

¹³ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 503, sâmbătă, 18 mai 1946, 2.

¹⁴ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 505, luni, 20 mai 1946, pp. 1, 6.

¹⁵ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 505, luni, 20 mai 1946, 2.

¹⁶ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 505, luni, 20 mai 1946, 2.

¹⁷ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 505, luni, 20 mai 1946, 5.

¹⁸ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 507, joi, 23 mai 1946, pp. 1, 6.

¹⁹ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 507, joi, 23 mai 1946, 2.

²⁰ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 507, joi, 23 mai 1946, 3.

din România – *n.n.*)»²¹ (23 mai 1946); «Un vast plan bazat pe realități (despre Platforma-Program a B.P.D.-ului)»²² (24 mai 1946, în care se precizează că „Platforma-Program prezentată de Blocul Partidelor Democratice întregului popor român cuprinde un vast plan de refacere a țării, pentru consolidarea și desăvârșirea regimului democratic instaurat la 6 martie 1945... Platforma este un program cu adevărat democratic, constituie sinteza unei munci asidue, este produsul unei analize juste și obiective a necesităților poporului român... în acest program nu se fac promisiuni deșarte, ci s-a pus în calculație voința și capacitatea de muncă a poporului; de aceea, acest plan – sădit în actualitate – este caracterizat de un desăvârșit realism.

Programul-platformă prevede asigurarea regimului democratic și a suveranității depline a Statului român în cadrul monarhiei constituționale. Pentru a asigura regimul democratic, trebuie să fie garantată egalitatea perfectă în drepturi a tuturor cetățenilor, indiferent de naționalitatea lor. Guvernul Groza a fost acela care, prin alcătuirea legii naționalităților, prin abolirea legilor rasiale discriminatorii, a dărâmat zidul de ură ridicat, în curs de un sfert de veac, de reacțiunea manisto-brătienistă între cetățeni, creând, astfel, temelia noului Stat Român democratic. Într-un astfel de stat, guvernul poate exercita, atât în interior, cât și în afară, toate drepturile sale, asigurând libertatea poporului și independența țării.

Guvernul Groza, prin atitudinea sa democratică, datorită executării loiale a angajamentelor luate față de Marile Puteri, a contribuit la întărirea – pe plan internațional – a poziției României și la asigurarea integrității teritoriale a Statului. Guvernul Groza, prin activitatea sa din trecut, a câștigat simpatia și încrederea Marilor Puteri, în frunte cu Uniunea Sovietică, ceea ce constituie chezașia cea mai sigură a suveranității depline a Statului Român...

... Blocul democratic (B.P.D. – *n.n.*), prin mobilizarea tuturor forțelor vii și creatoare ale poporului, prin lupta comună și unită pentru întărirea și desăvârșirea regimului democratic, pentru clădirea unei României înfloritoare și independente, pentru ridicarea bunei stări materiale, cheamă întreg poporul român la marea bătălie electorală ce se va termina prin victoria zdrobitoare ce o vor repurta masele asupra dușmanilor lor de totdeauna: Maniu și Brătianu, reprezentanții reacțiunii din

țara noastră, care, prin propriile lor mărturii făcute în fața Tribunalului Poporului, s-au demascat ca (fiind – *n.n.*) colaboratorii cei mai intimi și sprijinitorii din umbră ai dictaturii legionaro-antonescienă); «Agenții electorali maniști nu pot răspunde la întrebările poporului. Adunarea P.N.Ț. din Jimbolia a luat caracterul unui bâlci și s-a terminat cu alungarea oratorilor»²³ (E.B., 24 mai 1946); «Ura muncitorimii împotriva călăului Maniu»²⁴ (E. Manu, 24 mai 1946); «Concert organizat de P.C.R.-Comitetul Județean Timiș-Torontal (25 mai 1946)»²⁵ (25 mai 1946); «Adunările P.C.R. din Jimbolia și Lipova»²⁶ (E.F. – corespondent, 25 mai 1946); «Din ocupațiile maniștilor»²⁷ (S.L. – corespondent Sânnicolaul Mare, 25 mai 1946); «Femeile din Lugoj s-au înrolat în luptă pentru pace și democrație»²⁸ (30 mai 1946); «Lupta «istoricilor» împotriva democrației»²⁹ (Horia Mitru – corespondent, 31 mai 1946); «În preajma punctului culminant al campaniei electorale, tov. Gh. Gheorghiu-Dej recomandă: «Vigilență și hotărâre în luptă!»»³⁰ (30 septembrie 1946); ««Să tragem învățăminte din trecut!» O chemare de o importanță extraordinară a d-lui prim-ministru dr. Petru Groza»³¹ (12 octombrie 1946) și multe altele.

După alegerile din 19 noiembrie 1946, articolele politice ale cotidianului comunist se focalizează pe două teme esențiale: drepturile femeilor (inclusiv reportaje pe teme religioase – Crăciunul, cu ample conexiuni cu situația din Moldova) și înființarea tribunalelor populare (propunere avansată de muncitorii din Arad).

În concluzie, propaganda comunistă făcută prin intermediul ziarului *Luptătorul bănățean* încerca să fie cel puțin la fel de eficientă precum cea lansată prin mijlocirea altor publicații ale Partidului Comunist și ale aliaților săi politici, în alte zone ale țării.

²¹ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 507, joi, 23 mai 1946, 4.

²² *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 508, vineri, 24 mai 1946, 1, 4.

²³ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 508, vineri, 24 mai 1946, 3.

²⁴ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 508, vineri, 24 mai 1946, 3.

²⁵ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 509, sâmbătă, 25 mai 1946, 2.

²⁶ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 509, sâmbătă, 25 mai 1946, 3.

²⁷ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 509, sâmbătă, 25 mai 1946, 5.

²⁸ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 513, joi, 30 mai 1946, 3.

²⁹ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 514, vineri, 31 mai 1946, 3.

³⁰ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 616, luni, 30 septembrie 1946, pp. 1, 5.

³¹ *Luptătorul bănățean*, Timișoara, anul III, nr. 626, sâmbătă, 12 octombrie 1946, 3.